

1 Keresztelő érem L. Heuberger műve, a keretelés
Andreasz Heuffel pesti ötvös műve

2 Keresztelő érem L. Heuberger műve, a keretelés
Karl Missbrenner pesti ötvös műve

3 Keresztelő érem L. Heuberger műve, a keretelés
AP óbudai ötvös műve

HUSZÁR LAJOS

Régi pest-budai keresztelőérmek

A keresztelőérmek divatja Északkeuró-
pában csaknem egyidős az emlékérem
születésével. Míg az olasz reneszansz érem-
művészet teljesen udvari művészetnek
tekinthető, minthogy főként a kisebb-
nagyobb itáliai fejedelmi udvarok körül
virágzott és témája is többnyire az ismert
előkelő családok (Esték, Gonzagák, Sfor-
zák stb.) tagjainak a megörökítése volt,
tarkítva természetesen a szóbanforgó ud-
varokban élő nevesebb egyházi és világi
férfiakkal, valamint koruk társadalmában
kimagasló szerepet játszott nőkkel, addig
Északon, de különösen Középeurópában
az új művészet a jobbmódú polgári réteg
ízlését elégítette ki és ennek megfelelőleg
tárgyválasztásában is sokkal polgárabb
jellegű volt. Érem keletkezésére itt már
nemcsak az ábrázolt személy életében
kimagasló ünnepi pillanatok szolgáltattak
alkalmat, hanem az élet mindennapi ese-
ményei, mint a születés, keresztelés, há-
zasság, halál stb. is időnkint és esetenként
megörökítést nyertek e népszerűvé vált
kis fémkorongokon. Erthető tehát, hogy
bizonyos pénzverőhelyek, elsősorban a
csehországi Joachimstal, de a magyaror-
szági Körmöcbánya is sorozatosan boc-
sátottak ki már a XVI. sz. eleje óta a
hasonló alkalmi eseményekre vonatkozó
és a nemzetközi szaknyelvben elég rossz
kifejezéssel »miscellan« jelzővel ellátott
emlékérmeket. Kialakult azonban az
üzletszerű sorozatosan kibocsátott vert
érmek mellett az alkalmi érmeknek egy
sajátságos faja, mely technikai kivitelben
is különleges válfajt jelent és amelynek
gyakorlati alkalmazása úgyszólván nap-
jainkig figyelemmel kísérhető. Ez a külö-
nös és érdekes válfaja a keresztelő érmek
sorában fordul elő a leggyakrabban. Jel-
lemző ismérvei az öntési eljárás oly módja,
hogy az érem előlapja valamely közkezen
forgó keresztelő, vagy ezzel rokontárgyú
vert emlékérem éremképének utánöntése,
a lesímtott hátlapon pedig a keresztelésre
vonatkozó adatokat felölölő vésett felirat
foglalt helyet. Jellegzetes ötvösmunka vala-
mennyi ilyen készítmény és ha művészi

szempontból jelentőségük csekély is, annál
érdekesebbek kultúrtörténeti és család-
történeti vonatkozásban, hiszen a mind-
ennapi élet olyan egyszerű eseményeit
és annak kísérő körülményeit örökítik
meg számunkra, melyekre más úton fel-
világosítást nehezen nyerhetnénk. Az egy-
szerű polgárok családi eseményeinek meg-
örökítése egyéb formában aligha maradt
ránk, minthogy az anyakönyvek és egyéb
feljegyzések az idők viharaiiban nagyrészt
elpusztultak, vagy elkallódtak.

Ez a keresztelőérem-típus a XVI. sz.
elejétől összefüggő sorozatot alkotva buk-
kan fel Észak- és Középeurópa jelentő-
sebb városaiban, mint egykori kultúr-
központokban, majd a XIX. sz. elején
főként Ausztriában és Magyarországon a
biedermeier ízlésében fogant különös ki-
virágzást mutat fel, melynek utóregzései
még a század végén is észlelhetők egyes
évszámmal keletkezett példányok hiteles
bizonyága szerint. Ezek az osztrák és
magyar biedermeier korabeli keresztelő-
érmek annyiban egyenes folytatásai a
korábbi öntött keresztelőérmeknek, hogy
szintén ötvösműhelyből kerültek ki, de
eltérnek viszont ezektől az ötvösmunka
jellegét illetőleg. A XVI—XVIII. század-
ban a nem pénzverőből, hanem ötvös-
műhelyből kikerült keresztelőérmeknél
ugyanis — mint említettük — a legjellem-
zőbb vonás az éremkép utánöntése. Ezt
az utánöntött érmet foglalta azután gyak-
ran keretbe az ötvös. Ez a keretelés ren-
dszerint valamilyen fonatos formát mutat,
esetleg sima foglalattal képez keretet az
érem körül. Ezzel szemben a XIX. sz.
elején az ötvös néha utánönti ugyan a
közkezen forgó vert keresztelőérmek vala-
melyik típusát, de a gyakoribb eset mégis
csak az, hogy trébelt, vagy vékony le-
mezre préselt éremképet alkalmaz az azt
díszes ezüstfiligrándróthból készült keretbe
foglalva, a keresztelésre vonatkozó vésett
felirat alatt a hátlapon ötvösjeggyel látja
el. Tehát míg korábban maga az érem volt
a lényeges és a keretelés csak egyszerű
kísérő elem, addig most a keretelés vált

lényegesebbé és a dús, díszes keretelési
formák között szinte eltűnik maga az
emlékérem. Az ötvösök mintegy tobzódni
látszanak a keretelési formák változatos
alkalmazásában és versenyezni azon, hogy
minél díszesebb és meglepőbb szövvev-
nyes keretet fonjanak a szerény éremkép
körü. Az aprólékos filigrándíszítésű érmek
hangulatos emléktárgyak, a biedermeier
nyárszolgári ízlésének tipikus megnyilat-
kozásai.

E filigrán művű kerettel ellátott keresz-
telőérmek fennmaradt nagy száma igen
elterjedt divatra utal és mi most ezeknek
budapesti vonatkozású példányait fog-
juk ismertetni a Magyar Történeti Mú-
zeum Éremtárában őrzött 12 darab budai
és pesti tárgyú keresztelőérem adatai alap-
ján. Természetesen más gyűjtemények-
ben még számos budapesti vonatkozású
hasonló keresztelőérem rejtőzik és így ez
a sorozat könnyen szaporítható lenne, de
ez a viszonylag magas számú éremanyag
önmagában is elegendő arra, hogy hű
képet és áttekintést nyújtson a budapesti
emlékérmek ezen sajátosságos és igen érde-
kes csoportjáról.

Ezek a filigrán keretelésű keresztelő-
érmek három vonatkozásban nyújtanak
tanulmányozásra alkalmas anyagot. Első-
sorban ott van maga az éremkép és nyom-
ban felmerül ezzel kapcsolatban a kérdés,
hogy ki volt ezek készítőmestere. Másod-
sorban probléma a keretelés, melynél a
készítő ötvös kiléte után kell kutatni.
Végül pedig figyelemreméltó a hátlapra
vésett felirat, mely megbízható hiteles
adatokat nyújt elsősorban a családtör-
téneti kutatások számára.

E 12 budapesti vonatkozású keresztelő-
érem rövid felsorolása a következő:

1. Barbara Brohsmann keresztelésére
1833 (Heuberger) Josephus Polák óbudai
ötvös keretelése. 2. Paulin A. Amman
keresztelésére 1848. (Heuberger) AP
óbudai ötvös keretelése. 3. Josef Zehetner
keresztelésére 1871. (Heuberger) AP
óbudai ötvös keretelése. 4. (Név nélkül)
1833. HA óbudai ötvös keretelése.